HE 47/2025 vp **27.5.2025**

Vastaukset kysymyksiin kirjallisesti

1. Jos Gazan ja Ukrainan tapahtumat johtavat lainkohdassa tarkoitettujen tunnustettujen tuomioistuinten tuomioihin, joita laajat kansanjoukot eivät hyväksy, tuleeko lainkohta sovellettavaksi jopa siinä määrin, että tuomioistuimet menevät tukkoon?

Vastaus: Tunnusmerkistö edellyttää ilmaisutapaa, joka on omiaan ”yllyttämään väkivaltaan tai vihaan” ja ”häiritsemään yleistä järjestystä”. Pelkästään siis se, että tunnustettujen tuomioistuinten tuomioita kritisoidaan, ei ole rikos vaan tarvitaan paljon muuta. Tähän liittyy myös se, ettei ehdotettua lainkohtaa sovellettaessa saisi olla tahallisuusvaatimuksen kannalta olennaista, uskooko henkilö itse esimerkiksi sotarikoksen tapahtuneen Gazassa tai Ukrainassa. Sen sijaan tahallisuusvaatimus pitäisi kytkeä siihen, tietääkö henkilö tunnustetun tuomioistuimen lainvoimaisesti todenneen sotarikoksen tapahtuneen.

2. Entä vastaavat historialliset tapahtumat, joista ei ole tuomioita?

Vastaus: Tunnusmerkistö sidotaan tunnustettujen tuomioistuimien tuomioihin, jolloin lukemattomat kansanmurhat ja muut suuren mittaluokan rikokset jäävät soveltamisalan ulkopuolelle. Se on epäilemättä tietyssä mielessä epätasapuolista, mutta jos näin ei olisi, oikeudenkäynneistä tulisi mahdottomia, koska niissä syyttäjän pitäisi ensin osoittaa kansanmurhan tapahtuminen ja vasta sen jälkeen alettaisiin puida sen kieltämistä, puolustamista ym.

3. Syyteoikeuden vanhentuminen ja ”yleisön saatavilla pitäminen”

Rikoslain 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan syyteoikeuden vanhentumisaika lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiaintilan ylläpitäminen, saman pykälän 2 momentin mukaan syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa vasta sellaisen tilan päättymisestä. Aiheesta tuore prejudikaatti KKO 2024:3, jonka kohdassa 9 todetaan seuraavaa:

”Kunnianloukkausta koskevan rangaistussäännöksen sanamuodosta tai lain esitöistä ei ilmene, onko kunniaa loukkaavan tai halventavan ilmaisun esittämisen katsottava ***syyteoikeuden vanhentumisen*** näkökulmasta jatkuvan niin kauan kuin ilmaisu on yleisön saatavilla jossakin muodossa. Toisin kuin esimerkiksi rikoslain 11 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädetyssä ***kiihottamisessa*** kansanryhmää vastaan, kunnianloukkauksessa ei säädetä rangaistavaksi toisen kunniaa loukkaavan tai toista halventavan ilmaisun pitämistä yleisön saatavilla. Laista ei siten seuraa, että kunnianloukkausrikoksen olisi aina katsottava jatkuvan, jos ilmaisu on yleisön saatavilla sen jälkeen, kun ilmaisu on ensi kerran esitetty.”

Jos vierekkäisissä pykälissä, jotka ovat usein lainkonkurrenssissa, vain toisessa on ilmaisu ”yleisön saatavilla pitäminen”, tehdään jossain vaiheessa käytännön tilanteissa e contrario -päätelmä siitä, että ero on tarkoituksellinen ja merkityksellinen. Siksi Krista Mannerhovin huomio ja ehdotus ovat kannatettavia.

Ystävällisin terveisin

Jarmo Hirvonen

Esittelijäneuvos - Referendarieråd - Principal Legal Adviser

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Riksdagens justitieombudsmans kansli - Office of the Parliamentary Ombudsman of Finland